

RAHA PUHUI RAIJA ORANEN AVAA TEOLLISUUSHISTORIAA

Veijo Kauppinen

Raija Oranen: *Metsästäjän sydän*. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki, 2010, 426 s.

Raija Orasen historiallinen romaani kertoo Pietarissa 1800-luvun lopulla ystävystyneen kahden miehen, kamariherra sekä patruuna Hjalmar Linderin ja sotilas Carl Gustaf Mannerheimin elämästä vuosina 1877–1921. Vakaan kehityksen pitkä kausi päättyi tuolloin, ja tultiin monella tavoin ennen kokemattomaan maailmaan. Tekninen kehitys synnytti voimistuvan teollisuuden, ja Euroopassa selviteltiin välejä suursodalla. Mannerheim ja teollisuuden rakentaja Linder olivat molemmat sekä tahoillaan että yhdessä isänmaan asialla. Sukulaisiakin heistä tuli, olihan Mannerheimin Sophie-sisar lyhyen ajan Linderin puoliso.

Oranen kertoo kiinnostuneensa Hjalmar Linderistä 1990-luvulla. Sittenkin tunne syveni ja johti romaanin syntymiseen. Sen kirjoittamiseen kului puolisen vuotta. Kirjailija sanoo työn olleen erittäin mieluinen. Hän ei ole sisällyttänyt teokseensa tasapuolisuuden vuoksi lähteitä. Mannerheimista lähteitä olisi ollut yllin kyllin, kun taas Linderistä löytyi vain yksi kirja ja pari lehtiartikkelia sekä vähäinen säilynyt kirjeenvaihto. Kyseessä on historiallinen romaani, mikä antaa kirjailijalle vapauksia. Oranen kertoo kuitenkin perustaneensa päätelmänsä totena pitämiinsä tosiasioihin.

Mannerheimin tuntevat kaikki. Oranen taustoittaa häneenkin mukavaa sykkettä

etenkin kuvatessaan Suomen senaatin hapa-roivaa toimintaa ja jopa asioiden salaamista ylipäälliköltä. Mannerheimia ei kuunneltu eikä uskottu häviämään tuomittuun Saksaan sitouduttaessa. Turhautunut kenraali lähti Ruotsiin, kunnes hänet kutsuttiin takaisin valtionhoitajaksi.

Hjalmar Linder, koulutukseltaan lakimies, on vähemmän tunnettu. Hänen osaltaan kirja avaa ikkunan monille tuntemattoman teollisuusmiehen nousuun ja tuhoon. Autoharrastajat toki tuntevat hänet varhaisen autoilun pioneerina ja tietävät hänen ostaneen 1900-luvun alussa useita autoja, mm. Rolls-Royce Silver Ghostin. Rahoillaan kaiken saamaan tottuneesta ja kerskailunhaluisestakin Linderistä tuli sodan jälkeisen lehtikirjoituksensa seurauksena ”epähenkilö”.

Mannerheimilla ja Linderillä oli useita kosketuspintoja. Oranen kuljettaa rinnan tuokioita kummankin elämästä tätä yhteistä dokumentoiden. Ennen rahakasta avioliittoaan vähävarainen Mannerheim jopa asui jonkin aikaa Suomen asiain kanslian ylimääräisenä virkamiehenä Pietarissa työskennelleen Linderin talossa. Pietarin aristokraateille välttämätön seuraelämä kysyi varoja, ja siihen täysillä osallistuneet nuorukaiset velkaantuivat raskaasti joka puolelle.

Hjalmar Linder oli helposti innostuva. Hän rakasti uhkapeliä. Pelihimo aiheutti vaikeuksia jo 1890-luvulla Pietarissa. Isän serku pelasti sukulaisensa pulasta maksamalla tämän velat. Vähän ennen kuolemaansa hän päätti myydä suosikilleen lähes koko omaisuutensa, mikä onnenkantamoinen oli Suomeen palaamaan pakotetun Hjalmar Linderin vaurauden alku. Omaisuus kasvoi järkevällä ja innovatiivisella toiminnalla. Patruunan ansiosta Lohjan seutu ja Karkkila nousivat pikkukylistä merkittäviksi teollisuuspaikkakunniksi.

Linderiä viehätti vauhtiin päässyt tekniikan voittokulku, johon hän halusi osallistua. Mieleessä oli jopa pitkälle jalostettuja tuotteita valmistava tehdas. Rahaa kuitenkin tuli

varmemmin käyttämällä omia huikeita metsävaroja Lohjan sulfaattiselluloosatehtaassa. Kalkki saatiin viereisestä Tytyrin kaivoksesta. Vuonna 1905 perustettu Lohjan selluloosatehdas, nykyisin Loparex, valmistaa paperia. Mustion ruukin rakennukset ovat osa nykyaikaista metallitehdasta.

Metalliteollisuuteen Linder meni mukaan jo omistamansa ruukin ohella lisäämällä omistustaan Karkkilan Högforsissa, jonne Linder rakensi junaradankin. Sota ahmi aikansa Karkkilan tuotteita. Patruuna aavisti venäjän sotaonnen kääntyneen ja muutti tehtaan tuotannon rauhanajan tarpeisiin.

Linderin pankkisuhteet olivat paljolti hänen sanelemallaan tolalla. Luottoa tuli tarvittaessa. Tosin hän vaihtoi kerran näyttävästi pankkia. Kamariherra maksoi surutta kaikenlaista, myös valkoisen Suomen asehankintoja, mihin senaatilta ei varoja saatu. Rahahan oli vain rahaa.

Linderin omaisuus oli vuonna 1917 Suomen mittakaavassa jättimäinen: Mustion ja Kytäjän kartanot, maata 64 000 hehtaaria, Lohjan sellutehdas, kaksi puuhiomoa, Högforsin tehtaas, Rautakosken ruukki, sahoja, irtainta omaisuutta, alaisia kaikkiaan viitisentuhatta. Kuriositeettina todettakoon, että Suomen metalliteollisuuden katsotaan alkaneen vuonna 1616 Mustion ruukista – toki kauan ennen Linderien suvun aikaa.

Linder oli nautiskelija ja ”renessanssi-ruhtinas”. Hänen tilaisuuksissaan piti olla hauskaa. Kamariherra halusi tehdä vaikutuksen ja inhosi sovinnaisuutta. Hän matkusteli ympäri maailmaa, järjesti suureellisia metsästysretkiä ja ylenpalttisia juhlia. Kylmän samppanjan ja konjakin kulutus oli uskomaton. Maksumiehen rooli oli Linderille sydämen asia. Linder myös halusi kerskua tekemisillään.

Patruunalla oli ajan oloihin nähden humaaneja ajatuksia väkensä työehtojen suhteen. Hänen uudistuksensa tällä saralla kuitenkin muodostuivat useimmiten pettymyksiksi. Varsinkin kun esimerkiksi hyvänä aikana luvattu kahdeksan tunnin työpäivä pidennettiin taas aikojen huonontuessa.

Taiteesta vaikuttuneen ja aikansa tunnettujen taiteilijoiden kanssa seurustelleen kamariherran lahjoituksia ovat kaksikymmentä maalausta, jotka kuuluvat nykyisin Ateneumin ja Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmiin, mm. Rembrandtin *Lukeva munkki* ja Aurora Karamzinin Linderille perinnöksi hankkima Edelfeltin *Kuningatar Blanka*.

Kapitalisti pakeni sisällissotaa ulkomaille. Palattuaan hän löysi omaisuutensa koskemattomana, mutta ei voinut hyväksyä sodan jälkeisiä oloja. Hän kirjoitti Hufvudsbladetin artikkelin *Jo riittää verilöyly*. Artikkelin leimasi hänet valkoisessa Suomessa pahasti. Kamariherra myi omaisuutensa ja muutti Ruotsista ostamaansa ja viimeisen päälle kalustamaansa linnaan. Siellä hän joutui vaikeuksiin, kun häneltä alettiin ulosmi-

tata muka maksamattomia veroja. Viimeksi hän asui Ranskassa ja Algeriassa, jossa hänellä oli myös linna.

Aika, jolloin Linderiä ei uskaltanut uhmata kukaan eikä mikään, oli auttamatta ohi. Suomesta lähtemään joutunut Linder kuoli tutusta ympäristöstään irti revittyinä oman käden kautta Ranskassa vuonna 1921. Mannerheim puolestaan kutsuttiin pian taholtaan takaisin Suomeen vaativiin tehtäviin. Maamme teollisuuteen hänkin

vaikutti ainakin merkittävänä osakkaana Nokian hallituksessa.

Metsästäjän sydän luo ansiokkaan katsauksen maamme poliittiseen ja taloudelliseen historiaan. Raija Oranen paljastaa jo työn alla olevan seuraavan kirjansa käsittelevän presidentti Kekkonen poliittista toimintaa.

Veijo Kauppinen on professori emeritus (TKK, Konepajatekniikka).
artemis.veijo@netsonic.fi

Tekniikan Historian Seuran vuosikokous 27.4.2011

KOKOUSKUTSU

Tekniikan Historian Seura THS ry – Teknikhistoriska Samfundet
THS rf:n vuosikokous pidetään keskiviikkona 27.4.2011 kello 17.30 alkaen Tekniikan museolla (Viikintie 1) Helsingissä.

Kokouksen jälkeen, n. klo 18 alkaen kuullaan FT Silja Laineen esitelmä, joka perustuu hänen väitöskirjaansa *'Pilvenpiirtäjäky-symys.' Urbaani mielikuviutus ja 1920-luvun Helsingin ääriviivat* (2011).

Tervetuloa!

Tekniikan Historian Seuran hallitus